

Л. В. Гончар
м. Київ

УЗГОДЖЕННЯ ВИХОВНИХ ПОЗИЦІЙ ВЧИТЕЛІВ І БАТЬКІВ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТІ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ

Анотація: У статті обґрунтовано одну з педагогічних умов формування цінності життя у молодших підлітків – узгодження виховних позицій вчителів і батьків на засадах партнерської взаємодії і відповідальності.

Ключові слова: вчителі, батьки, молодші підлітки, партнерська взаємодія сім'ї і школи.

Аннотация: В статье обосновано одно из педагогических условий формирования ценности жизни у младших подростков – согласование воспитательных позиций учителей и родителей на основе партнерского взаимодействия и ответственности.

Ключевые слова: учителя, родители, младшие подростки, партнерское взаимодействие семьи и школы.

Annotation: The article substantiates one of the pedagogical conditions for the formation of the value of life in younger teens - the coordination of educational positions of teachers and parents on the basis of partnership interaction and responsibility.

Keywords: teachers, parents, younger teens, partnering family and school interaction.

Актуальність звернення до проблеми формування цінності життя у дітей молодшого підліткового віку у взаємодії сім'ї і школи зумовлюється вимогами сьогодення до зміцнення інституту сім'ї, покращення змісту внутрішньосімейної життєдіяльності, важливістю вибудови міжособистісних взаємин на засадах культурних норм і цінностей; формування у підростаючого покоління ставлення до свого життя як до домінуючої людської цінності й підкріплюється низкою таких нормативних державних документів, як Національна Доктрина розвитку освіти, Державними національними програмами «Здоров'я нації», «Репродуктивне здоров'я», «Про рекламу та заходи з попередження і зменшення вживання тютюнових виробів», Концепція державної сімейної політики та ін.

Цілеспрямованому формуванню у підлітків ціннісного ставлення до людського життя присвячені роботи І. Беха, І. Білецької, І. Булах, З. Карпенко, М. Шимановського, Г. Кирмач, Л. Михайлової та ін. Аксиологічний підхід до питання формування життя і здоров'я як найвищої цінності висвітлено у працях таких

сучасних зарубіжних науковців як М. Демель, А. Гавель, Е. Роман, А. Сіціньський.

Впровадження такої педагогічної умови, як *узгодження виховних позицій вчителів і батьків у формуванні цінності життя у молодших підлітків на засадах партнерської взаємодії*, зумовлювалося наступними положеннями.

Більшість дослідників сім'ї однозначні в тому, що сім'я, хоч і є головною ланкою у вихованні дитини, проте не може виховувати дитину ізольовано. З-поміж інших соціальних інститутів, що покликані сприяти максимальному розвитку і зацікавлені поряд з сім'єю в тому, щоб об'єднати свої виховні зусилля. з огляду на ті аспекти виховної діяльності, у галузі яких кожний з них має ті чи інші переваги, пріоритетне місце посідають загальноосвітні заклади. Вони в силу своєї специфіки мають безпосередні постійно діючі контакти як з дитиною, так і з батьками. У цьому випадку мова йдеться про взаємодію в педагогічному аспекті, яка розкриває широкі можливості для вивчення способу життя сім'ї і функціонування виховного процесу в загальноосвітній школі з метою взаємного збагачення батьків і педагогів теорією і практикою виховання дітей.

Дослідники трактують взаємодію сім'ї і школи як: інтеракцію, аспект спілкування, що виявляється в організації людьми (соціальними інститутами) взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності, досягнення певної спільної мети, регулювання внутрішньої організації, узгодження видів діяльності окремих її учасників [1, с.159]; спільні скоординовані дії педагогів, учнів та батьків, спрямовані на виховання дитини як суб'єкта власного життя, спроможного робити усвідомлений життєвий вибір [3, с. 20–21]; інтегровану соціально-педагогічну систему, що об'єднує взаємодіючі між собою структури чи процеси, які становлять єдине ціле і виконують спільну функцію, є відкритими для будь-яких зовнішніх впливів, різноманітних чинників і обумовлюють спрямування практичної діяльності [2, с. 2] та ін.

Стосовно проблеми нашого дослідження під взаємодією сім'ї і школи ми розуміємо взаємоспрямовані і взаємоузгоджені дії цих виховних інститутів, які сприяють вирішенню необхідних завдань у плані формування цінності життя у молодших підлітків.

На сьогодні актуальним є перехід від розгляду сім'ї як об'єкта педагогічного впливу до розуміння її як суб'єктом саморозвитку і саморегуляції. Це передбачає підвищення її суб'єктної позиції, соціально-педагогічної і психотерапевтичної діяльності. Однак, дослідники одностайні в тому, що у сучасній взаємодії більш активну роль має виконувати саме школа. З тієї причини, що педагоги більш компетентні з питань виховання дітей, аніж більшість батьків, саме школа має виступати ініціатором практичної взаємодії з сім'єю.

Розв'язуючи проблему взаємодії сім'ї і школи стосовно формування гуманних батьківсько-дитячих взаємин, керувалися такими позиціями: взаємодія школи і сім'ї – це процес, в основу якого покладаються об'єктивні соціально-психологічні механізми. Найбільш важливими з-поміж них є: обмін взаємодіючих сторін потрібною інформацією і формами діяльності у плані виховання дитини. При цьому враховується нерівномірність обсягу цієї взаємодії (школа більш активна у плані впливу на сім'ю, зокрема в організації підвищення компетентності батьків), а також взаємозумовленість змін, які відбуваються в кожній із сторін. Зміст і форми взаємодії залежать від конкретних соціально-педагогічних умов, а також від завдань і мети, які постають перед школою і сім'єю на певному етапі такої взаємодії.

Ми цілком приймаємо позицію Фалькович, яка наголошує на тому, що діяльність батьків і педагогів в інтересах дитини може бути успішною лише тоді, коли вони стануть союзниками. Тому важливо, – наголошує дослідниця, – щоб педагоги встановили партнерські відносини з сім'єю кожного вихованця, створили атмосферу взаємопідтримки та спільності інтересів [4, с. 25].

Узгоджуючи виховні позиції вчителів і батьків у формуванні цінності життя у молодших підлітків на засадах партнерства, брали до уваги модель партнерських відносин навчального закладу з сім'єю [3]. Передусім, враховували те, що основою реалізації цієї моделі, а також суттю очікуваного результату є зріла суб'єктна позиція батьків, які свідомо беруть на себе відповідальність за виховання дітей. Саме сформованість такої позиції з боку батьків і повага до проблем сім'ї та вияв потреби у наданні допомоги в їхньому вирішенні з боку педагогів зазначалась гарантією успішної реалізації моделі партнерської взаємодії [3, с. 13].

Коло технологій у реалізації цієї моделі визначається принципами особистісно орієнтованої педагогіки: організація діяльності органів самоврядування, ділові ігри, проектна діяльність, психолого-педагогічні практикуми, тренінги тощо [3, с. 80].

Отже, поняття “партнерство” характеризує певну форму взаємодії між суб’єктами діяльності, в основу якої покладаються діалог, рівні права, узгодженість і добровільність участі в спільній діяльності, взаємна зацікавленість сторін.

У нашому дослідженні партнерська взаємодія сім’ї і школи виконує функцію координатора спільної діяльності батьків і педагогів з формування цінності життя у молодших підлітків. Завдяки цьому відбувається взаємне стимулювання, здійснювався взаємний контроль та взаємодопомога, які були спрямовані на розв’язання спільного завдання. Це сприяє забезпеченню більшої ефективності, аніж індивідуальні дії кожного з цих соціальних інститутів.

Для оптимізації взаємодії сім’ї і школи з формування цінності життя у молодших підлітків розроблена технологія залучення батьків і вчителів до цієї взаємодії на засадах партнерства. Вона охоплює такі етапи: діагностичний, цільовий, організаційний, діяльнісно-коригуючий, рефлексивний.

Діагностичний етап має на меті проведення педагогічної діагностики, що проводиться в рамках констатувального етапу дослідження. Його результати враховуються для розробки стратегії подальшої роботи, яка здійснюється на *цільовому етапі*. На ньому визначається мета і завдання партнерської співпраці школи і сім’ї з питань формування цінності життя у молодших підлітків. Завдання партнерської взаємодії узгоджуються із завданнями формувального етапу експерименту і спрямовуються на набуття батьками дітей молодшого підліткового віку необхідних психолого-педагогічних знань і вмінь з проблеми формування цінності життя у молодших підлітків, профілактику та корекцію наявних порушень у міжособистісних взаєминах тощо.

Організаційний етап передбачає організацію роботи педагогів (класних керівників початкової і основної школи, шкільних психологів, соціальних педагогів за їхньої наявності) з батьками на основі партнерської взаємодії.

Класний керівник як основний організатор взаємодії попередньо планує залучення батьків до спільної діяльності з формування цінності життя у дітей молодшого підліткового віку на основі довіри, відкритості, дотримання етичних норм спілкування. На цьому етапі виявляються і врегульовуються наявні розбіжності і суперечності усередині трикутника “батьки-дитина-вчителі”, узгоджуються позиції батьків і вчителів щодо цілей виховної діяльності з формування цінності життя у молодших підлітків у сімейному й шкільному середовищах; плануються різні види спільної роботи з урахуванням інтересів усіх учасників взаємодії.

Наступний, *діяльнісно-коригуючий* етап забезпечує активізацію участі батьків у виховній діяльності школи, запровадженні педагогічної просвіти батьків, зорієнтованої на підвищення батьківської компетентності з означеної проблеми, надання психолого-педагогічної допомоги батькам в усвідомленні їх ролі, відповідальності у формуванні цінності життя у дітей. На цьому етапі класний керівник забезпечує участь батьків у підготовці та проведенні колективних виховних заходів, організацію і проведення групових та індивідуальних консультацій для батьків (за допомогою шкільного психолога), здійснює педагогічне керівництво діяльністю батьківської ради класу.

Рефлексивний етап передбачає усвідомлення батьками тих важливих моментів, про які вони дізнаються у процесі роботи за розробленою експериментальною програмою, прийняття їх як власного надбання.

Оскільки на діяльнісно-коригуючому та рефлексивному етапах активність від класного керівника переходить до батьків, це дає їм змогу оволодівати прийомами ефективної комунікації, розвивати вміння керувати власною діяльністю, збагачувати особистий виховний досвід завдяки сприйняттю позитивного досвіду інших батьків.

Література

1. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: монографія / Т. В. Кравченко. – Київ : Фенікс, 2009. – 416 с.
2. Назаренко Л. М. Сутність та особливості моделі родинно-шкільного виховного простору / Л. М. Назаренко // Виховна робота в школі. – 2005. – №3. – С. 2-13.
3. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї : стратегії, технології, модель : навч. практико зорієнтований посіб. / В. М. Оржеховська, В. І. Кириченко, Г. Г. Ковганич. – Харків : Вид-во Точка, 2007. – 192 с.

4. Фалькович Т. А. Методические рекомендации о взаимодействии образовательного учреждения с семьей / Т. А. Фалькович // Вестник образования. – 2001. – № 8. – С.24-28.

Гончар Людмила Вікторівна – провідний науковий співробітник лабораторії виховання в сім'ї та закладах інтернатного типу Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Тел. 8-066-840-10-61.

Ludmilagonchar1@mail.com